

Tartalomjegyzék.

Bevezetés	2. oldal.
Huszárok – a magyar könnyűlovasság.	2. oldal.
Reguláris magyar huszárezredek a Habsburg birodalomban	3. oldal.
Közös és honvédhuszárok. 1867-1918.	10. oldal.
Huszárok az I. Világháborúban.	14. oldal.
A magyar királyi honvédség sereglovassága.	15. oldal.
A Dessewffy huszárezred története.	17. oldal.
Ezredtulajdonosok: 1702 - 1918-ig	26. oldal.
Másodtulajdonosok: 1794 -.1886-ig	26. oldal.
Ezredparancsnokok: 1702 - 1918-ig	26. oldal.
A legénység tényleges szolgálati ideje és kiegészítése	28. oldal.
Vitézségi érmek.	29. oldal.
Az ezred egyenruhája.	29. oldal.
A Dessewffy huszárezred ezredtulajdonosai.	37. oldal.
Összefoglalás.	39. oldal.

Bevezetés.

Azért választottam Szakdolgozatom témájának a lovas és huszár hagyományőrzést, mert valójában lovas családba születtem, felmenőim között sok huszár és katona, sőt még 4 hadipilóta is szerepel. Több könyvet és leírást is beszereztem e témakörben, főleg a huszárokról szólók érdekelték leginkább. A téma feldolgozása során sok időt töltöttem a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Könyvtárában, mint a legautentikusabb helyen és egyben a köszönetemet fejezem ki az ottani munkatársak készséges segítségének, hogy olyan régi forrásokra is rábukkantam, amelyeknek a létezéséről nem is lehetett tudomásom.

Huszárok - a magyar könnyűlovasság.

Gusari - említik először a korabeli források. A gusar szerb szó, a késő latin – cusarius - azaz „rabló, fosztogató, prédáló” jelentésű szó átvételével keletkezett. A latin szó különböző nyelvekben, különböző hangalakban a Földközi tenger medencéjében és az egész Balkánon ismert volt, mindenütt azonos jelentéssel. A magyar huszár szó a délszláv (szerb) gusar alak közvetlen átvétele azzal azonos jelentéssel. A huszár név tehát nem csengett biztatóan, féltek is tőlük és üldözték is őket határon innen és túl. Mindenesetre katonai értéküket Hunyadi Mátyás személyesen nagyra becsülte „a könnyűlovasság, akiket huszároknak hívunk - a sereg második fegyverneme.” Tehát önálló csapatnem és nem segédcsapat a nehézlovasság és a gyalogság mellett, ami hadászati fontosságukat bizonyítja. A Szilézia megtartásáért vezetett 1474-es lengyel hadjáratban Mátyás a portyázást és az ellenfél szabályszerű felmorzsolását, a tartalékok rendszeres megsemmisítését várta el tőlük. A portyázás mellett nyílt csatákban is szerepet kaptak, noha nem csatadöntő lovasságként. Csak rájuk támaszkodva nem lehetett háborút nyerni, az viszont kiderült, hogy nagyszerűen alkalmazhatók a lovagi harcmodor, a zárt rendben támadó nehézlovasság kiegészítésére: a szabadon mozgó huszárok gyors csapásokkal kiszélesíthették a lovasrohamot.

Reguláris magyar huszárezredek a Habsburg birodalomban.

A huszár elnevezés a legkülönbözőbb anyanyelvű európai ember számára a kistermetű fürge lovon, jellegzetes nemzeti öltözékében, kezében szablyáját félelmetesen forgató, ugyanakkor félelmet nem ismerő, az ellenségre rontó magyar könnyűlovast jelentette. Váratlan és gyors mozgásuk a felderítésben, a menet és táborbiztosításban, csata utáni üldözésben, a zsákmányszerző portyákban és más kisebb háborús műveletekben elért minden sikerük ellenére a könnyűlovak még a XVII. században is csak másodrendű katonának számítottak az európai hadseregekben.

A reguláris huszárság történetének igazi kezdetét a XVII. század végi török ellenes felszabadító háború jelentette. Ekkorra már megszületett a Habsburg birodalom állandó hadserege. Az új lovassági csapatnemmél, a könnyűlovak huszársággal az állandó hadsereg egyéb ezredeihez hasonló szervezésben, nagyobb számban első ízben számolt a hadvezetés.

A reguláris huszárezred lényegében – a katonaállítás módjától és összetételétől függetlenül – zsoldosokból állt. Az ezred, mint szervezési, kiképzési és gazdálkodási alapegység az ezredtulajdonos ezredes irányítása alatt állt. Az ezredest az uralkodó nevezte ki és bízta meg az ezred felállításával, a létszám toborzásával, kiképzésével és a hadrafoghatóság biztosításával. A tulajdonos ezredes az ezred teljhatalmú ura volt, szabadon dönthetett a felvétel, az előléptetés, a tartós vagy időleges szabadságolás, a fenyítés és az elbocsátás ügyében. Szabadon dönthetett a felszerelés, a ruházat, az élelmezés és a gazdálkodás minden részletében. Egy személyben felelt az előírt létszám megtartásáért, az anyagi gazdálkodás rendjéért, a katonai fegyelem megtartásáért és a hadi készütség biztosításáért. A XVIII. század végétől az ezredtulajdonosi pozíció kezdett formálissá válni, a kinevezés egyfajta kitüntetés lett. Diplomáciai gesztusként gyakran külföldi uralkodóházak tagjai is kaptak ezredtulajdonosi kinevezést.

A Habsburg birodalom reguláris huszárezredeinek története az első két huszárezred 1688-as létrehozásától a Monarchia 1918-as megszűnéséig eltelt 230 évet öleli fel. Ezen idő alatt 28 reguláris huszárezred került felállításra, 16 ezred élte

meg a XX. századot, 12 ezred hosszabb – rövidebb (3 ezred 3 - 3 év, 2 ezred 6 – 6 év, 19 – 19 év, 34 – 34 év, 1 – 1 ezred 14 év, 33 év és 35 év működését követően felosztatásra került. Az első reguláris huszárezredek megszervezése a török elleni felszabadító háborúval (1683–1697) egy időben zajlott, valamint a Francia Királyság ellen vívott úgynevezett pfalzi örökösödési háború (1688–1697) idején történt.

1688–ban a török ellenes harcokban különösen kitűnt Czobor Ádám ezredest I. Lipót császár és király az állandó hadsereg tábornokává nevezte ki, egyidejűleg megbízta két, egyenként 1000 fővel rendelkező magyar nemzetiségű lovasezred toborzásával és császári szolgálatba történő felállításával. Az egyik ezred ezredtulajdonosává magát Czobor Ádámot, a másik ezred ezredtulajdonosává Czobor vejét, Pálffy Jánost, (a későbbi neves tábornagyot) nevezte ki az uralkodó. Az első ezred ezredtulajdonosa – az ezredalapító Czobor Ádám halálát követően – 1692–től Kolonits Ádám, (a későbbi tábornagy) majd 1714–től az ezred felosztatásáig, 1721–ig Nádasdy Ferenc, (a felségárulásért 1671–ben kivégzett összeesküvő mindent előlről kezdő fia) lett.

A másik ezred megélte a XX. századot – utolsó hadrendi száma szerint – mint a 9. huszárezred. Pálffy Jánost ezredtulajdonosként három, a pályája csúcsán tábornagi rangra emelt kiváló huszártiszt, 1700–tól Ebergényi László, 1724–től Csáky György, 1741–től pedig Nádasdy Ferenc (a fentebb említett ezredtulajdonos azonos nevű fia) követte. Őket két lovassági tábornoki rangot elért huszártiszt, 1783–tól Erdődy János, 1806–tól Frimont János váltotta fel. Ezután már nem magyar nemzetiségű ezredtulajdonosok következtek, 1832–tól Georg Wieland altábornagy, 1839–tól I. Miklós orosz cár, 1849–tól Franz Liechtenstein birodalmi herceg, 1887–tól Lamoral Thurn –Taxis birodalmi herceg. Végül 1888–ban az uralkodó a legnevesebb korábbi ezredtulajdonos, Nádasdy Ferenc tábornagy nevét adományozta az ezrednek.

1696–ban a török ellen vívott felszabadító háborúba történő bevetésre szervezte meg I. Lipót császár és király a harmadik reguláris huszárezredet. Ennek élére tulajdonos ezredessé az irreguláris egysége élén jelentős sikereket elért Deák Pál ezredest nevezte ki. Ez az ezred ugyancsak megélte a XX. századot - utolsó hadrendi száma szerint – mint 8. huszárezred. Deák Pált ezredtulajdonosként 1704–tól néhány hónapig Viszlay András ezredes, majd Splényi János László altábornagy,

1729-től Csonkabég Ferenc altábornagy, (a török pasa unokájából lett Habsburg hadvezér) 1735-től Dessewffy Imre altábornagy, 1739-től pedig a pályája csúcsán lovassági tábornoki rendfokozatot elért Baranyai János követte. Ezt követően négy nem magyar nemzetiségű altábornagy, 1766-tól Karl Nauendorf, 1775-től Dagobert Sigmund Wurmster, 1799-től Friedrich Nauendorf, 1802-től Michael Kienmayer következett. Majd 1828-tól Ferdinánd szász – koburg – gothai herceg, 1851-től pedig Frigyes Vilmos hessen – kasseli választófejedelem lett az ezred ezredtulajdonosa. 1875-től újra katonák következtek: Alexander Koller, Pállfy András és Tersztyánszky Károly lovassági tábornokok voltak az ezred tulajdonosai. A három első reguláris huszárezrednek a két, egyidőben folyt kétfrontos háborúban való szereplését a kor legnagyobb hadvezérének tekintett Savoyai Jenő herceg így jellemezte: „a reguláris huszárok kiváló könnyűlovasságnak bizonyultak” így békeidőszakban is fegyverben tartották e három ezredet, előírás szerint 800 fős ezredenkénti létszámmal.

A spanyol örökösödési háborúra (1701–1713) tekintettel a meglévő három huszárezred 1000 fős hadi létszámra történő feltöltése mellett 1702-ben további öt új reguláris huszárezred felállításáról intézkedett az uralkodó. Ez volt az az időpont, mikortól a bécsi hadvezetés a magyar huszárt már mindig néven nevezte, amikor a magyar és a huszár fogalma immár Európa – szerte összekapcsolódott, amikor egy korabeli közmondás a köz véleményét így fogalmazta meg: „a magyar már félig huszár.”

Az öt új huszárezredből az első ezred ezredtulajdonosának Csonkabégi Lipót Józsefet, egy kikeresztelkedett fogoly török pasa fiát, (a már említett ezredtulajdonos atyját) a másodikéra Gombos Imrét, a harmadikéra Loósy János Pétert nevezte ki az uralkodó. Loósy azonban az 1703-as harcokban elesett, a helyére Esterházy Antal generális került, aki a következő évben kuruccá lett, így ezredtulajdonosi jogát Csáky Tamás kapta meg. Ezt a három huszárezredet azonban már 1705-ben kénytelen volt felosztatni a Habsburg hadvezetés, mivel nem sikerült biztosítani az előirt ezredenkénti 1000 fős létszámot. A meglévő nyolc huszárezredhez a 8000 fős létszám helyett csak kevesebb, mint 6000 fő állt rendelkezésre és a II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharc kitörésével – az átszökések miatt – a huszárok létszáma tovább csökkent. A felosztatott három ezred maradék létszámával a maradék öt ezred létszámát töltötték fel. Az 1692-ben felállított reguláris huszárezred

viszont hosszabb időszakot élt meg, mindvégig egyetlen arisztokrata család tulajdonában maradván. Az alapító tulajdonos ezredes Esterházy Károlyt 1704-től Esterházy József Simon, majd 1714-től az 1721-es feloszlataáig Esterházy József követte.

Még tartósabb életűnek bizonyult az 1702-ben ötödikként felállított reguláris huszárezred, a XX. századig továbbélő – utolsó hadrendi száma szerint – mint 3. huszárezred. Ennek első tulajdonosa Forgách Simon generális volt, akinek kuruccá válását követően előbb 1704-től Lehoczky Márton, majd 1712-től Babócsay Pál generálisok lettek az ezred tulajdonosai. Azután 1727-től Dessewffy István altábornagy, majd a pályája csúcsán lovassági tábornokká előléptetett három huszártiszt, 1742-től Festetics József, 1757-től Széchenyi Antal, 1767-től pedig Esterházy Imre következett, (miközben 1767-ben néhány hónapig Ujházy Ferenc Ferdinánd generális is birtokolta az ezredet). A továbbiakban itt is nem magyar nemzetiségű ezredtulajdonosok, 1792-től Estei Ferdinánd Károly főherceg, 1850-től Károly bajor herceg, 1866-tól Ludwig Folliot (Crenneville grófja), 1876-től Emmerich Thurn – Taxis herceg következtek. Végül 1888-ban uralkodói döntéssel az ezred felvette gróf Hadik András nevét.

Az 1705. évi átszervezésekkel sikerült az előírt hadi létszámot biztosítani a fennmaradt öt reguláris huszárezredben. A rajnai és az itáliai hadszíntereken időközben elért huszársikerek ismét arra ösztönözték a hadvezetést, hogy 1708-ban – a meglévő öt huszárezred mellé – újabb két reguláris huszárezredet állítsanak fel. Ehhez a két új ezredhez két huszártiszt, az akkor altábornagyi rangban szolgáló Nádasdy Ferenc és a vezénylő ezredesként szolgáló Esterházy József kapott ezredtulajdonosi kinevezést. Ez a két ezred azonban nem élte túl a spanyol örökösödési háborút lezáró 1714. évi békekötést, 6 évi működésüket követően mindkettőt feloszlatták. Az 1714 utáni békeidőszakban fenntartott öt huszárezred létszámát előbb 610 főben, majd 800 főben és végül az 1721 után maradó három ezred ezredenkénti létszámát 1000 főben határozta meg a legfelsőbb hadvezetés.

Az 1733-ban kitört lengyel örökösödési háborúban való részvétel miatt úgy döntött a legfelsőbb bécsi hadvezetés, hogy – a meglévő három reguláris huszárezred mellé – 1733-ban két, majd 1734-ben újabb három, összesen öt új reguláris huszárezredet állítsanak fel. Az 1733-ban felállított első ezred

ezredtulajdonosává Splényi Gábort nevezte ki az uralkodó, aki pályája csúcsán lovassági tábornokká lépett elő és 1762-ben bekövetkezett haláláig gyakorolta is a tulajdonjogot, majd 1762-től az ezred 1768-as felosztatásáig Esterházy Imre generális lett az ezred tulajdonosa.

Az 1733-ban felállított másik ezred megélte a XX. századot – utolsó hadrendi száma szerint – mint 4. huszárezred. Alapító tulajdonosa – a végül altábornagyi rangot elérő – Hávör Miklós volt, őt 1744-től Dessewffy József generális (majd altábornagy), 1768-tól Ujházy Ferenc Ferdinánd generális, 1773-tól Martin Graeven altábornagy, 1792-től Vécsey Siegbert lovassági tábornok, 1803-tól Frigyes hessen – homburgi herceg, 1829-től Leopold Geraub altábornagy, 1839-től Sándor orosz nagyherceg, 1849-től Franz Schlick lovassági tábornok, 1862-től Czeh Viktor altábornagy, 1867-től Edelsheim – Gyulai Lipót altábornagy (majd lovassági tábornok), 1893-tól Arthur (Conneught és Stratherau) herceg követte az ezredtulajdonosi méltóság betöltésében.

1734-ben Károlyi Sándor lovassági tábornok (volt kuruc főgenerális és későbbi császári – királyi tábornagy) engedélyt kapott az uralkodótól, hogy saját költségén felállítson egy új huszárezredet, későbbi tulajdonjogát egyetlen fiának biztosította. Ez az ezred is megélte a XX. századot – utolsó hadrendi száma szerint – mint 6. huszárezred. Az ezredalapítót a tulajdonosi jogkörben 1738-tól fia, Károlyi Ferenc (a későbbi lovassági tábornok) követte, majd 1759-től Pállfy Rudolf altábornagy, 1768-tól Hadik András lovassági tábornok, (1774-től altábornagy), 1791-től Ernst Blankenstein altábornagy következett. Végül 1814-től a württembergi uralkodóházból kerültek ki az ezredtulajdonosok, előbb Vilmos trónörökös (illetve király), majd 1864-től I. Károly király, és végül 1891-től II. Vilmos király.

Ugyancsak 1734-ben állították fel a Ghillányi János és a Pestvármegyei József által birtokolt két ezredet. Ghillányi János (pályája csúcsán altábornagy) az 1753-ban bekövetkezett haláláig birtokolta az ezredet, majd az ezred 1768-as felosztatásáig Hadik András ezredes (majd lovassági tábornok) következett az ezredtulajdonosi méltóságban. Pestvármegyei József generális már 1743-ban elhunyt, így őt az ezred 1848-as felosztatásáig Adolph Berg von Trips követte az ezred élén. A magyar huszárezredek szaporításának okát a hadügyek élén álló Savoyai Jenő herceg nyíltan megfogalmazta: „Egy eljövendő hadjáratban egy 8000

fős huszár-hadtest lesz itt, amely az ellenségnek éppen akkora veszteséget fog okozni, pusztán a hadjárattal magával, mint tenné azt egy csata.”

Az osztrák örökösödési háború (1740–1748) kitörésekor előbb irreguláris huszárezredek állítottak fel, a bevonultatott létszámnak a meglévő reguláris huszárezredek feltöltése után maradó létszámból. Végül az 1741–ben jelentős veszteségeket szenvedett irreguláris ezredek közül előbb kettő, majd 1742–ben még egy reguláris huszárezredet szerveztek. Az egyik ezred ezredtulajdonosa Esterházy Pál Antal lett, aki mint lovassági tábornok fejezte be katonai pályafutását, őt 1762–től Luzsénszky Gábor altábornagy, majd 1773–tól az ezred 1775–ös felosztatásáig Dagobert Sigmund Wurmser generális követte.

A másik ezred ezredtulajdonosa Beleznay János lett, aki pályája csúcsán altábornagyi rendfokozatig jutott. Ez az ezred is megérte a XX. századot – utolsó hadrendi száma szerint – mint 10. huszárezred. Beleznay Jánost az ezred tulajdonosi méltóságában 1754–től Mórocz Imre altábornagy, 1759–től Bethlen József Ádám generális, 1773–tól Barcó Vince lovassági tábornok, 1797–től Mészáros János altábornagy, 1802–től Stipsitz József altábornagy követte. Azután 1814–től két porosz király, III. és IV. Frigyes Vilmos, 1861–től Carl Léderer altábornagy, majd 1873–tól két német császár és porosz király, I. Vilmos és I. Frigyes következett. Végül 1888–tól III. Frigyes Vilmos néhai porosz király nevét viselte, míg az utolsó ezredtulajdonosa 1917–től August Mackensen német vezértábornagy lett.

1742 tavaszán ismét egy tartós életű, a XX. századot megelőző ezred felállítása következett – utolsó hadrendi száma szerint – mint 2. huszárezred. Erdélyi újoncokból egy irreguláris huszárezredet szerveztek és még ebben az évben reguláris ezreddé alakították át. Kálnoky Antal lett az ezred vezénylő ezredese, majd 1749–től az ezred ezredtulajdonosa. Kálnoky Antal fokozatosan lovassági tábornoki rendfokozatba emelkedve 1784–ig maradt az ezred élén. Őt 1784–től Lipót Sándor főherceg, 1795–től József Antal főherceg, 1847–től Ernő Ágost, Hannover királya, 1852–től Miklós orosz nagyherceg, és végül 1893–tól Frigyes Lipót porosz herceg követte az ezredtulajdonosi jogkörben.

Az 1756–ban kirobbant úgynevezett hétéves (1756–1763) háborúra tekintettel két új reguláris huszárezred felállításáról döntött a legfelsőbb haditanács. Az egyik ezredet Batthyány Lajos nádor a jáász és kun kerületekből állította ki és az 1775–ig

történő fennállása alatt nádor (vagy jász-kun) huszárezredeknek is nevezték. Batthyány nádor 1765-ben bekövetkezett halálát követően – annak ellenére, hogy a nádori méltóság betöltésére egyelőre nem került sor – az ezred tulajdonjogát Török András generális kapta meg. A másik ezredet I. Ferenc császár (Mária Terézia királynő férje és társuralkodója a Habsburg Birodalomban) állította fel a saját költségén. Ez az ezred is megélte a XX. századot – utolsó hadrendi száma szerint – mint az 1. huszárezred. Neve mindvégig „Császár” huszárezred maradt és ezredtulajdonosa a mindenkori uralkodó volt. A hétéves háború során a nagy veszteségek ellenére is sikerült biztosítani az előírt létszámot, sőt még annak 1500 főre történő emelésére is lehetőség nyílt. És még a háború alatt 1762-ben még egy reguláris huszárezred felállítására is sor került. Az új ezred a székely-huszárezred elnevezést kapta, és a katonai határőrvidék egyéb ezredeihez hasonlóan az ezredtulajdonosi jogkört az udvari haditanács gyakorolta egy vezénylőezredes útján. Ez az ezred ugyancsak megélte a XX. századot – utolsó hadrendi száma szerint – mint a 11. huszárezred. Az ezred 1850-től Sándor württembergi herceg, 1887-től Jozef Windisch-Graetz herceg, 1891-től Ferdinánd bolgár fejedelem (illetve cár) nevét viselte. A következő három reguláris huszárezred megalakítására az 1798-ban már meglévő kilenc ezred mellé a nagy francia forradalom és a napóleoni Franciaország ellen vívott koalíciós háborúk idején került sor. Ezeket az ezredeket már nem oszlatta fel a hadvezetés, mindegyik a Habsburg Birodalom fennállásának a végéig megmaradt. Az 1798-ban felállított 5. huszárezred első vezénylője, majd 1801-től ezredtulajdonosa Ott Károly altábornagy volt, akit ezredtulajdonosként 1809-től a híres-hírhedt hadvezér Joseph Radetzky (pályája csúcspontján tábornagy) követett két rövid megszakítással. Ugyanis 1814–1830 között György angol trónörökös, (illetve IV: György angol király) valamint 1831–1848 között Károly Albert szász király volt az ezredtulajdonos. 1848-tól egészen az 1858-ban bekövetkezett haláláig ismét Radetzky tábornagy lett az ezredtulajdonos, sőt halála után is megtartotta az ezred a Radetzky nevet, bár az uralkodó 1871-ig Wilhelm Montenuovo altábornagyra ruházta a tulajdonjogot. A másik ugyancsak 1798-ban alapított 7. huszárezred első vezénylője, majd 1801-től ezredtulajdonosa Johann Liechtenstein herceg (utolsó rendfokozata szerint tábornagy) lett, akit 1836-tól Henrik Reuss-Köstritz hercege, 1857-től Karl Simbschen altábornagy, 1864-től Frigyes Károly porosz herceg, majd 1885-től Vilmos porosz herceg (1888-tól mint II. Vilmos német császár és porosz király) követett az ezredtulajdonosi feladatkörben.

Az 1800-ban alapított 12. huszárezred tulajdonosa a nádor volt, 1847-ig József főherceg, majd 1850-ig István főherceg. 1850 után nem volt betöltve sem a nádori, sem az ezredtulajdonosi méltóság. 1859-től Haller Ferenc lovassági tábornok, 1875-től Fratnicsevics Ignác altábornagy, végül 1888-tól Albert Edwárd welsi herceg lett az ezred tulajdonosa.

Az 1859. évi itáliai háború ideje alatt szervezte meg a hadvezetés a 13. és a 14. huszárezredet. Az előbbi ezred alapítója Friedrich Liechtenstein herceg, majd 1895-től Galgóczy Tivadar altábornagy, végül 1900-tól Vilmos porosz herceg az ezredtulajdonos. Az utóbbi ezred alapítója Pállfy Móricz altábornagy, majd 1872-ben Vlagyimir orosz nagyherceg és végül Kolozsváry Dezső lovassági tábornok az ezredtulajdonos. Legutoljára 1873-ban – egy átszervezés kapcsán – hoztak létre még két reguláris huszárezredet. A 10. dragonyosezredet alakították át a 15. huszárezreddé, melynek alapító tulajdonosa Pállfy Móricz lett, akit Ferenc Szalvátor főherceg követett, mint utolsó ezredtulajdonos. A 10. ulánusezredből pedig létrehozták a 16. huszárezredet, amelynek alapító tulajdonosa Edward Clam-Gallas lovassági tábornok lett, akit Alexander Üxküll-Gyllenband lovassági tábornok követett ezredtulajdonosként, de ennek az ezrednek 1916-tól – az utolsó magyar király koronázása alkalmából – még egy tulajdonosa lett Zita királyné személyében. Meg kell említeni, hogy ekkorra már a korábban széles ezredtulajdonosi jogkört egy 1868-as intézkedéssel megszüntette az uralkodó. Akkoriban már a korábbiaktól erősen eltérő idők jártak. Albert főherceg, a hadügyek legfőbb irányítója 1869-ben megállapította: "A lovasság segéd fegyvernemmé vált és bármilyen fájdalmas is a felismerés, a lovasság 1805-höz és 1815-höz hasonló nagyszerű tömeghatása visszavonhatatlanul elmúlt."

Közös és honvédhuszárok

1867-1918

Az 1867-es kiegyezéssel új államalakulat jött létre, az Osztrák-Magyar Monarchia, Európa egyik vezető nagyhatalma. A Poroszországtól 1866-ban elszenvedett katonai vereség és politikai átrendeződés a Habsburg Birodalmat a hadügyek területén is radikális változtatások bevezetésére kényszerítette. A monarchia hadügyét a Véderőről, a Honvédségről és a Népfelkelésről szóló törvény foglalta egységes keretbe és egészen 1918-ig változatlanul érvényben

maradt. A monarchia fegyveres ereje a közös hadügyminiszter alá rendelt császári és királyi hadseregből, a haditengerészetből, a Magyar királyi honvédségből, a császári-királyi Landwehrtől állt. A lovasságnál az 1867-es reformmal megszűntek, illetve külsőségekre korlátozódtak a csapatnemi sajátosságok.

1867 októberében a meglévő 12. vértesezredet dragonyosezreddé alakították át, a két régi dragonyosezredet 13. és 14. hadrendi számmal. A 14. huszárezred és a 11. ulánusezred változatlanul megmaradt, csupán belső rendi változások történtek.

Ezredtulajdonos

1. Huszárezred	I. Ferenc József császár	1849-1916
2. Huszárezred	Ernő Ágost Hannover királya	1847-1852
	Miklós orosz nagyherceg	1852-1893
3. Huszárezred	Estei Ferdinánd Károly főherceg	1749-1850
	III. Károly bajor herceg	1850-1866
4. Huszárezred	Franz Schlik lovassági tábornok	1849-1862
	Szentkatolnay Cseh Viktor altábornagy	1862-1867
5. Huszárezred	Joseph Radetzky tábornagy	1848-1858
	Wilhelm Albert Montenuovo	1858-1871
6. Huszárezred	I. Vilmos Württemberg királya	1817-1864
7. Huszárezred	Henrik Reuss-Köstrick hercege	1836-1857
	Karl Simbschen altábornagy	1857-1864
	Frigyes Károly porosz herceg	1864-1865
8. Huszárezred	Frigyes Vilmos Hessen-kassel nagyhercege	1851-1875
9. Huszárezred	Franz Liechstein lovassági tábornok	1849-1882
10. Huszárezred	IV. Frigyes Vilmos porosz király	1840-1861
	Karl Lederer altábornagy	1861-1868
11. Huszárezred	Sándor Württemberg hercege	1850-1885
12. Huszárezred	Haller Ferenc lovassági tábornok	
13. Huszárezred	Friedrich Liechtenstein lovassági tábornok	1861-1885
14. Huszárezred	Pálffy Móric altábornagy	1861-1872

A 10. dragonyos és a 10. ulánusezredből 15. és 16. huszárezred jött létre, így 16 huszár, 14 dragonyos és 11 ulánusezrede lett a Monarchia közös hadseregének.

Ezredtulajdonos

1. Huszárezred	I. Ferenc József császár	1849-1916
2. Huszárezred	Miklós orosz nagyherceg	1852-1893
	Frigyes Lipót porosz herceg	1893-tól
3. Huszárezred	Folliot de CrenevilleLudvig altábornagy	1866-1876
	Thurn und taxis Emerich herceg	1876-1900
	Hadik András tábornagy örökös tulajdoonos	1888-tól
4. Huszárezred	Edelsheim-Gyulai Lipót lovassági tábornok	1867-1893
	Arthur Connaught und Starathearn herceg	1893-tól
5. Huszárezred	Joseph Radetzky tábornagy örökös tulajdonos	1871-től
	II. Vilmos német császár	1885-től
6. Huszárezred	I. Károly Württemberg királya	1864-1891
	II. Vilmos Württemberg királya	1891-től
7. Huszárezred	Frigyes Károly porosz herceg	1864-1885
	II. Vilmos német császár	1885-től
8. Huszárezred	Frigyes Vilmos Hessen-Kassel hercege	1851-1875
	Alexander Koller lovassági tábornok	1875-1890
	Erdődi Pálffy András lovassági tábornok	1890-1902
	Esterházy Alajos lovassági tábornok	1902-1912
	Tersztyánszky Károly lovassági tábornok	1912-től
9. Huszárezred	Franz Liechtenstein lovassági tábornok	1849-1887
	Thurn und Taxis Lamoral altábornagy	1887-1904
	Nádasdy Ferenc altábornagy örököstulajd.	1888-tól
10. Huszárezred	Betöltetlen	1868-1873
	I. Vilmos német császár és porosz király	1873.1888
	Frigyes német császár és porosz király	1888-tól
11. Huszárezred	Sándor Württemberg hercege	1850-1885
	Betöltetlen	1885-1887
	Joseph Windischgraetz altábornagy	1887-1906
	I. Ferdinánd bolgár király	1907-től
12. Huszárezred	Haller Ferenc lovassági tábornok	1850-1875
	Fratricsevics Ignác lovassági tábornok	1875-1888
	Albert Edward walesi herceg	1888-1901

	VII. Edward angol király	1901-1910
	Betöltetlen	1910-től
13. Huszárezred	Friedrich Liechstein lovassági tábornok	1861-1885
	Betöltetlen	1885-1887
	Galánthai Galgóczy Tódor altábornagy	1888-1895
	Betöltetlen	1896-1899
	Vilmos német trónörökös	1900-tól
14. Huszárezred	Vlagyimír orosz nagyherceg	1872-1909
	Betöltetlen	1910-1913
	Kolossváry Dezső lovassági tábornok	1913-tól
15. Huszárezred	Erdődy Pálffy Móric altábornagy	1873-1897
	Ferenc Salvator főherceg	1898-tól
16. Huszárezred	Calm-Gallas Eduard lovassági tábornok	1850-1891
	Uexküll-Gyllenband, Alexander altábornagy	1891-től

Két-két ezred alkotott egy lovasdandárt, három-három lovasdandár egy lovashadosztályt, melyhez még egy hatlöveges lovasüteg is tartozott. 1869-ben Edelsheim-Gyulai Lipót altábornagy lett a lovasság főfelügyelője a kiképzés és a harcképesség ellenőrzésére. Új lovassági szabályzatot adott ki, utászszakaszokat képeztek ki, feladatuk út- és vasútépítés, illetve rombolás volt.

1889-ben egy újabb dragonyosezred lett hadrendbe állítva, ezzel alakult ki a lovas fegyvernem I. Világháborúig érvényes struktúrája. A fegyvernem 42 császári és királyi lovasezredből, (16 huszár, 15 dragonyos, 11 ulánus) 10 magyar királyi honvédhuszár ezredből és 6 landwehr ulánusezredből állt. A lovasezredek két elkülönített harcászati egysége az utászszakasz és a géppuskásosztag. 1871-ben 10 lovasezredet alapítottak, ebből 9 huszárezred lett, a 10. pedig dzsidásezred. A megkülönböztetés azonban nem sokáig tartott, mert a dzsidások előbb fegyverzetben és felszerelésben, majd névben is hamarosan követték a huszárokat. A honvédlóvasság történetéhez tartozik még, hogy 1881-ben két lovasdandár alakult, Budapest és Arad központokkal. A közös hadseregben törvény született az „örökös ezredtulajdonosság” intézményéről. Híres huszárok közül hárman kapták meg ezt a címet: Hadik András a 3., Jozef Radetzky az 5., Nádasdy Ferenc pedig a 9. huszárezrednek lett az örökös ezredtulajdonosa. Megmaradt a formális, de annál parádésabb és protokollárisabb valóságos ezredtulajdonosi rendszer is.

Békeidőszakban a hadvezérek szemlékkel és hadgyakorlatokkal igyekeztek az ezredek hadkészültségét fenntartani, ezekre a gyakorlatokra általában ősszel, a termények betakarítása után került sor. Ez volt a nagy „Császárgyakorlat,” a honvédségnél természetesen „Királygyakorlat”-nak nevezték el.

Huszárok az I. Világháborúban.

Az I. Világháború (1914-1918) egyben a klasszikus huszárság hattyúdala. A háború kitörésekor a monarchia lovassága az ismert hadosztály-dandár-ezred szervezetben létezett, az Oroszország elleni háborús hangulatban főleg Galiciában állomásozott. A 11. lovashadosztály mellett volt néhány önálló lovasezred is, amelyeket különböző gyalogshadosztályokhoz és dandárokhoz osztottak be. Egy lovashadosztály élelmezési létszáma 9000 embert és 6000 lovat jelentett. Az osztrák-magyar hadvezetés kétfrontos háborúra készült. Az ennek megfelelő hadtervben a haderőt három részre osztották. Az egyik csoportosítás a galíciai részeken állomásozott, a másik a déli határoknál, a harmadik pedig stratégiai tartalékban volt. A lovasságot teljes egészében az orosz hadszíntérre szánták. Hasonló logika szerint tervezett azonban az orosz hadvezetés is. A monarchia ellen felvonultatott csoportosításban is jelentős lovas erők voltak, vagyis mindkét fél nagyobb lovas összecsapásokra számított. Az első lovashadosztály két nap alatt közel 500 kilométert tett meg, noha igen nagy veszteségeket is szenvedett. Az egyik legnagyobb, s egyben legtragikusabb lovasroham Gorodoknál zajlott le, ahol a magyar királyi honvéd huszárezredek szenvedtek rettenetes veszteségeket az orosz géppuskatűzben, a legnagyobbat a pápai és zalaegerszegi ezred.

Emlékezzon itt egy szemtanú, egy résztvevő belülről is megélt visszaemlékezése a tragikus eseményről. "Délután 4 órakor a láthatáron a porfelhőben Gorodok felé vágó lovasság bontakozott ki... az orosz gyalogsági állásokból egyetlen lövés sem hangzott el. A lövészek nyugodtan várták be, amíg az ellenség a hatásos lövéstávolságra ér. Hiszen 1500 orosz puska állott itt 1000 huszárkard ellen. Akkor az orosz alezredes vezényszavára öldöklő puska és géppuskatűzelés indult meg. A kozákhadosztály géppuskái is megkezdtek a tüzelést. A mindent elsőprő tűzzel szemben megtorpantak a huszárok. Hullottak az emberek és a lovak, a vonalak összekeveredtek, a rend felbomlott. Végül a századok

megfordultak, ezután csak a mezőn vágató lovasok voltak láthatók, akik siettek oltalmat keresni a gyilkos golyózápör elől. Az előttünk elterülő vidék újra kihalt lett, csak a sebesült és elesett huszárok és lovak emlékeztettek arra, hogy itt egy véres háborús esemény zajlott le.”

A háború első két évében az Osztrák-Magyar Monarchia lovassága, mint fegyvernem lényegében felmorzsolódott. A legénység vesztesége mellett hatalmas volt a lóveszteség is, amelyet a hadvezetés már nem tudott pótolni, így a lovasság a lövészárkokban volt kénytelen menedéket keresni. Elkerülhetetlenné vált az új körülményekhez igazodó átrendeződés. 1916-ban már fele-fele a lovasok és a gyalogosok aránya, 1917-ben következett a nagy átszervezés, amelynek során az 1., 2., 4., 6., 8. és 10. közös, illetve az 5. honvéd lovashadosztályt nevük megtartása mellett gyalogoshadosztállyá alakították át. Megszűnt a lovas és gyalogoshadosztály megkülönböztetés, mindkét hadosztály azonos fegyvert, felszerelést kapott. Mindegyik hadosztályhoz géppuskaszázad, rohamszázad, utászszakasz, két gyalogsági ágyú, négy aknavető és négy gránátvető is tartozott. A háború utolsó éve is meghozta a maga reformját.”Rohamfélelredek” alakultak minden lovashadosztályban 300-300 karabéllyal, 6 lángszóróval, 4-4 akna és gránátvetővel. Ezeket a gyalogos rohamfélelredekot elsősorban az olasz fronton vetették be, mint 1918 júniusában a 11. lovashadosztály kötelékében a 2., 3., 5. és 9. honvéd huszárezredet a piavei átkelésnél.

A Magyar Királyi Honvédség Sereglovassága.

A trianoni diktátum nemcsak az országot csonkította meg, de megszabta, hogy Magyarországnak csak 35000 fős hadereje lehet. Szabályozták, hogy fegyvert, lőszert és bármilyen hadianyagot csak egy gyárban szabad előállítani. Mindennemű fegyver és lőszer behozatala Magyarországra kifejezetten tilos volt. Mindennek a betartását a Szövetségi Ellenőrző Bizottság 1927-ig tartó szigorú ellenőrzése biztosította. Megszabták azt is, hogy milyen fegyver és milyen arányban lehet a csapatoknál, valamint azok lőszerfelhasználását is. Tilos volt továbbá légierő, páncélos és nehéztüzérség tartása, illetve ilyen egységek szervezése is. Lovasság szervezését-egy hadosztálynyi csapategységig-nem tiltotta a trianoni békeszerződés, sőt kilenc járműből álló páncélgépkocsi osztagot is tarthatott.

A lovasság vonatkozásában négy huszárezred felállítását engedélyezték, ezeket pedig egy lovashadosztályba vonták össze, amelynek élén a lovassági szemlélő (egyben a hadosztályparancsnok) állt. A lovashadosztály alárendeltségébe két lovasdandár tartozott, az alábbi megoszlásban: 1. Lovasdandár (Kecskemét), 2. "Árpád fejedelem" honvéd huszárezred (Cegléd), 3. "Nádasdy Ferenc" honvéd huszárezred. (Sopron), 2. Lovasdandár: (Nyíregyháza), 1. „Jász-Kun” honvéd huszárezred (Budapest), 4. „HadikAndrás” honvéd huszárezred (Nyíregyháza). Amint a Szövetségi Ellenőrző Bizottság elhagyta Magyarországot, a tüzérő azonnal megnövekedett. A dandárok 64 golyószóró, 48 géppuska, 12 nehézpuska és 12 könnyűlőveg birtokába jutottak. A lovasság szervezésének és alkalmazásának fontossága, fejlesztésének lényegesebb irányai és alapvető gépesítésének szükségessége már közvetlenül az I. Világháború elvesztése után egyértelműek voltak a magyar katonai felsővezetés számára. Kidolgozásra kerültek a lovasság alkalmazási elvei, feladatrendszere és harceljárásai a korabeli szabályzatok-köztük az 1939-ben kiadott „Katonai Zseblexikon”-és a mai, a II. Világháborús terület kutatására specializálódott hadtörténészek által közzétett szakirodalmak alapján írhatók le. Amit nagyon fontos tudni a korszerű II. Világháborús lovasságról, hogy lovon mozgott, de gyalog harcolt - akár a korábbi idők dragonyosai. Lovasrohamot csak rendkívül ritka esetekben alkalmaztak már, akkor, amikor az adódó harcászati lehetőség, vagy éppen a szükségszerűség megkövetelte. A huszár az esetek döntő többségében már nem rohamozott, hanem a lóról leszállva gyalogosként harcolt, korszerűen felszerelt lövészkatonaként vette fel a tűzharcot az ellenséggel. Ezalatt a lovakat a harctértől kissé távolabb, 200-300 méterre, biztonságos helyen fogták össze a következő csapattevékenységig. Amire általában alkalmas a lovasság, az a felderítés, a támadás, az üldözés, a visszavonulás fedezése, mozgékony védelem és a halogató harc. Álló védelemben csupán közönséges gyalogosként lehet használni a lovasságot, de ekkor elveszíti legalapvetőbb előnyét, a mozgékonyt és az átcsoportosíthatóságot. Álló védelemre használni a lovasságot ezért vagy vezetői felelőtlenség vagy kényszerhelyzet. Manapság sokan úgy vélik, hogy a II. Világháború a motorizált seregtestek háborúja volt, holott a ló, mint terepjáró és harceszköz még mindig fontos szerepet játszott. Önmagában azonban már nem volt csatadöntő fegyvernem a lovasság, ezért más harceszközökkel meg kellett támogatni, így hadrendjébe tüzérséget, páncélozott gépjárműveket és sok esetben

páncélosokat is telepítettek. Ezek segítségével maradéktalanul eleget tudott tenni két fontos feladatának: a tűzerőnek és a mozgásnak.

A II. Világháború messze nem jelentette a magyar és a külföldi sereglovasság történetének a végét. A háború után nem csak a magyar sereglovasságot szervezték újjá, a kínai haderő számos lovasezreddel vonult fel a koreai háborúban, a szovjetek 1957-ig fenntartották lovashadosztályaikat, a svájciak 1973-ban oszlatták fel lovasezredeiket. A haderők teljes gépesítése csak a hetvenes évek közepére következett be.

Végezetül meg kell hajtani az elismerés zászlaját a magyar huszárság előtt, amely 500 év után végleg letette a kardját. Letette, nem az ellenség, hanem a haditechnika fejlődése előtt. Nincsen Európában olyan hadszíntér, ahol ne harcolt volna, ne hullatta volna véréit. Harcolt a legfelsőbb hadúr parancsára külhonban, vagy saját hazája védelmében, de minden esetben megkérdőjelezhetetlen szakmai tudással és elkötelezettséggel, fegyelemmel, kitartással, hősiességgel, hazafiassággal és önfeláldozással. A jövő magyar generációjának szent kötelessége, hogy híven megőrizze a magyar katona, és ezen belül a magyar huszár emlékét, akik fenntartották, bizonyították, gyarapították, öregbítették hazánk dicsőségét.

A Dessewffy huszárezred története.

1702-1918

A világhírű magyar huszárság egyik legrégebbi ezrede, a Dessewffy huszárezred, dicsőséggel teli kétszázötvenhét esztendő fennállása után, az I. Világháborút befejező, sötét emlékére összeomlás következtében, a régi hadsereg minden részével együtt feloszlott.

Kétszázötvenhét esztendő sok háborújának dicsőségében és viszontagságaiban igazi ősi magyar virtussal állták meg helyüket ennek a derék ezrednek a huszárai. A világháborúig terjedő idők sok háborújának számtalan csatájában és ütközetében sokszorosan tanúságát adták annak, hogy a magyar huszár-a világ minden lovaskatonája között-jóbarát és ellenség részéről egyaránt elismert és méltán csodált legkiválóbb vitéz. Méltó büszkeséggel emlegetheti minden egykori Dessewffy huszár, hogy ezekben a háborúkban a hadsereg valamennyi csapattesté között az ő ezredének katonái kapták a legtöbb elismerést.

Az ezeréves Magyar Haza haditörténetében soha el nem múló emléke marad ennek az ezrednek, amely hősies küzdelmeivel annak idején részese volt annak, hogy az ország területe a török uralom alól egészen felszabaduljon, majd a visszaszerzett ősi határok ,megvédelmezésében is két évszázadon keresztül minden vészben és viharban önfeláldozó hősiességgel megállta a helyét. Mert bár folytak harcok idegen országok földjén, a reánk támadó ellenséget a mi katonáink vitézsége tartóztatta fel, hogy országunk földjére ne tehesse lábát, sőt határainkhoz ne is közelíthessen.

Abban az időben, midőn I. Lipót császár és király 1702 február 28.-án kelt elhatározásával Forgách Simon gróf tábornoknak megbízást adott az ezred felállítására, a hadsereg a spanyol örökösödési háborút vívta. Az új ezred legénységét Győr, Esztergom, Komárom és Veszprém megyékből hamarosan összetoborozták, 10 századba szervezték és az ekként megalakult csapattest még abban az évben a Rajna mellé került, ahol Landau ostrománál be is vetették.

A következő esztendőben a Dessewffy huszárezred katonáinak csak kisebb vállalkozásokban volt részük, amelyekben azonban hasznos szolgálatokat tettek. Az ezredet - az akkori szabályzatok értelmében - maga az ezredtulajdonos vezényelte. Forgách gróf tábornok azonban még 1703-ban II. Rákóczi Ferenc kuruc felkeléséhez csatlakozott, így Lehoczky Márton lett az új ezredtulajdonos. Az 1704. évben Badenben, majd Ober-Pfalzban állomásoztak a Dessewffy huszárok, később a Hohen-Aschau mellett vívott ütközetben is résztvettek. Lehoczky ezredes az ügyesen vezetett portyázásokkal, majd az Engenre végrehajtott rajtaütéssel nagy érdemeket szerzett. Az ezred 1705-ben Bajorországban állomásozott és Sendlingennél volt ütközete, 1706-ban pedig Aidenbachnál harcolt. Az 1707. évben ismét a Rajnánál találjuk a Dessewffy huszárezredet, mégpedig leginkább Freiburg és Landau védőőrségének kötelékében Babocsay Pál alezredes néhány századdal igen sikeres rajtaütést hajtott végre Ellingen mellett.

A következő esztendőben az ezred egyik része a Rajnánál maradt,a másik részét Bajorországba küldték, azonban sem itt, sem amott nem került sor a harcra. A Bajorországba küldött századokat 1709-ben visszahozták a Rajnához és így az egész ezred az ettingeni vonal harcaiban kapott szerepet, később pedig Rumersheimnél harcolt. Az 1710-1711. években megint kétfelé volt osztva az ezred,

még pedig egyik része a Rajnánál, másik része Bajorországban és ismételten kitünt néhány sikeres harci cselekménnyel. Babocsay ezredes Erlebachra vezetett sikeres rajtaütést, Trentsényi százados pedig Lauterburgnál szerzett hasonló sikereket. Az 1712. év nevezetesebb események nélkül telt el, s az ezrednek mindössze csak kisebb része kapott szerepet a Lauterburg mellett kiépített ellenséges védővonal megtámadásában. Ellenben a következő esztendőben, Landau ostrománál az egész ezred kitüntette magát. az 1714-ben megkötött béke után az ezred Veszprém megyébe került és ott is maradt két évig.

A huszárezred létszámát 1714-ben 600 lovasra csökkentették, azonban nemsokára ismét 800 főre, majd másfél év múlva újra az eredeti 1000 főre emelték. Az 1716-ban megindult török háború elején az ezred 300 huszárra Karlócánál vívott ütközetet, azután az egész csapatot résztvett a péterváradai csatában és Temesvár ostromában. A következő esztendő hasonlóképpen mozgalmas volt. Az ezredet Belgrád ostrománál találjuk, ahol a nagy csata során a Duna-hidat őrizte, később a törökök üldözésére küldték egyes osztagait, amelyek Új-Palánkánál és Orsovánál vívtak harcokat és résztvettek a Zvornik ellen végrehajtott támadásban is.

Ebben a háborúban sikerült visszaszerezni az ország azon területeit, amelyek a XVII: század végén, a törökök kiűzésére indított háború befejezése után is az Ozmánbirodalom kezén maradtak.

Tizenhét évig tartó béke következett, amelyet az ezred Magyarország különböző helyein, az utolsó két évet pedig Sziléziában töltött. Innen indult Savoyai Jenő herceg seregének kötelékében a Rajnához, két százada pedig Philippsburg ostromában vett részt. A háború második évében egyes századok ismét kitüntek néhány rajtaütésben, portyázásban és egyéb hasonló kisebb csetepatéban, majd rövidebb időre Lombardiába, 1736-ban pedig a Bánságba került az ezred békésebb tevékenységre. A törökök ellen 1737-ben újabb háború indult, amely 1739-ben ért véget. Az ezredet a fősereghez osztották be. Az ezred különösen Bagna-Palánka elfoglalása során tűnt ki. A fő tevékenység mellett Horváth százados néhány sikeres portyázást is végrehajtott. Az 1738. évben nem került sor ütközetre, azonban 1739-ben Grocka mellett véres csatára került sor. A háború után Temesváron, majd 1740-1741-ig Pesten és környékén állomásozott az ezred, amelynek az ezredtulajdonosa ebben az időben Dessewffy István báró altábornagy volt. Az osztrák örökösödési

háború idején, 1741-ben a sziléziai hadseregnél találjuk a Dessewffy huszárokat, akiknek egyes osztagai kisebb-nagyobb csetepatékban - éppen úgy, mint már oly sok alkalommal - győzedelmeskedtek. Később Csehországba került az ezred és Neuhausnál győztes ütközetet vívott.

A következő évben a csaszloui csatában és Pisek bevételénél tűntek ki az ezred huszárjai. Az utóbbi esetben lóról szálltak, a kapukat betörték, és egyesülve a Nádasdy huszárokkal, behatoltak a városba és elfoglalták azt. Nemsokára Pilsennél volt döntő ütközet, majd Prága ostromához került az ezred és Csehországban maradt az 1743. év folyamán, miközben résztvettek Eger körülvételében. Ezután Bajorországba küldték az ezredet, később pedig ott voltak a Rajna felé indított előnyomulásban. Az 1744. év különösebb harc nélkül tel el. A Rajnától 1745-ben Sziléziába került az ezred és résztvett a Habelschwerdtnél vívott ütközetben, később pedig a Hohenfriedbergnél és Soornál vívott csatákban küzdött. Dessewffy gróf alezredes ebben a hadjáratban ismételen kiváló portyázóvezérnek bizonyult és még az ellenség vezére, maga Nagy Frigyes porosz király is kijelentette, hogy Dessewffy alezredes az egyedüli, aki az ilyen hadi cselekményhez igazán ért. Az ezred később a németalföldi harctérre vonult, azonban az 1746-1747. évi hadjáratokban már nem volt szerepe. Négy századát viszont Olaszországba küldték. Az osztrák örökösödési háborúban a huszárezred 10 századba osztott 1000 lovasból állt, 2-2 század egy eskadront alkotott. Mindegyik ezrednek volt még 3 kiegészítő százada is, amelyeket magyar főurak állítottak fel a saját költségükön. A békekötés után 1748-ban Szatmár, 1751-től Nagyenyed, 1752-ben Fogaras, 1754-1756-ban pedig Tokaj volt az ezredtörzs állomáshelye, a századokat az említett városok környékén szállásolták be.

A hétéves háború kezdetén, 1756-ban az ezred a Csehországban állomásozó hadsereghez tartozott és egyedül csak Ober-Plessnél vett részt kisebb csatározásokban. A következő évben Brandeis bevételénél és a kolini csatában vettek részt a harcokban, az utóbbi alkalommal különösen Nauendorf alezredes tűnt ki vitézségével. Később az ezred a németországi hadsereghez került és Gotha mellett volt ütközetben, 1758-ban pedig az ellenségnek a bambergi területéről történő kiűzésében volt döntő szerepe. Az 1759. esztendőben Herzfeld bevételénél, majd az Oschenfurt mellett vívott ütközetben, továbbá a Meissen közelében lezajlott kisebb csatákban harcolt az ezred, majd résztvett a maxeni ütközetben, mely alkalommal

Petrovszky ezredes kiváló érdemeket szerzett vitézségével. Szintén Petrovszky ezredes vezetésével küzdöttek huszáraink 1760-ban a Drezda mellett vívott harcokban, valamint Kunzendorfnál és a torgai csatában. A következő évben Szászországban találjuk őket, ahol Selingenstadt mellett voltak ütközetben. A háború utolsó esztendejében, 1762-ben az ezred ismét a főszereg kötelékébe került és résztvett a Meissen ellen végrehajtott rajtaütésben, a Pretschendorfnál emelt porosz sáncok megtámadásában és a Freiberg mellett vívott csatában. Petrovszky Ferenc ezredes a háború során többször is tanúsított vitézségéért és elévülhetetlen érdemeinek jutalmául a Mária Terézia rend lovagja lett. A hős ezredes egyébként Pécs szülötte volt.

Ezután békés esztendők következtek, amelyek alatt az ezred eleinte Troppauban és Bielitzben, 1768-tól Sárospatakon, 1772-től Lembergben, 1774-től Tarnowban és Bochniában, 1777-1778-ban pedig Suczawában volt elhelyezve. A létszámot a hétéves háború után lényegesen lecsökkentették, így egy században csak 60 ember maradt. Később a létszám újra 1000 lovasra növekedett és az ezred 6 eskadront alakított ki, ezek mindegyike két századot foglalt magába. Az 1768. évi átszervezés alkalmával a régi kis századok megszűntek, így a huszárezred ezentúl nyolc századból állt, amelyek kettesével egy-egy osztály alkottak. Ez a szervezet közel egy évszázadon keresztül megmaradt. Az 1788-1790. évi török háború alatt az 5. osztály felállítása is szükségessé vált. A bajor örökösödési háború elején, 1778-ban Sziléziában csak kisebb ütközetek voltak az ezrednek, még pedig Mittelwalde, Grulich és Troppau mellett. A háború második évében szintén csak hasonlóan kisebb hadi cselekményekben vettek részt, így Rosswaldnál, Schlesisch-Neustadtnál, Freihermersdorfnál, és még másutt is. Poutet Károly báró századost, aki a háború folyamán kiváló vitézségének ismételtan tanújelét adta, a Mária-Terézia renddel tüntették ki. A háború után Wagstadtba került az ezred, ahonnan 1785-ben Reichstadtba, 1790-ben Gabelbe, 1792-ben pedig Pardubitzba helyezték át.

A békeévek alatt, 1790-ben két osztályt a csehországi figyelő hadtestbe osztottak be, ugyanis a franciaországi események miatt háborús veszély fenyegetett. Egy másik osztály még 1784-ben, a Schelde-villongások alkalmával Németalföldre került és továbbra is ott maradt. Ez az osztály az 1790. évi németalföldi lázadás leverése folyamán, Evrehaille, Assesse és Cense de Viet mellett ütközeteket vívott a felkelőkkel. Az osztály parancsnoka, Stephaics Ferenc őrnagy, valamint a két

századparancsnok, Tóth és Sombory kapitányok ismételtén dicséretben részesültek. Az 1792. évben megkezdődtek a francia háborúk, amelyek - egyes lélegzetvételeket nem számítva - 23 évig tartottak. Az ezred többi osztálya is Németalföldre vonult és egyes osztagjai részt vettek a Champagne-ba indított hadjáratban, melynek során Croix au Bois mellett több ütközetben vettek részt.

Az 1793. évben az ezred-leginkább osztályonként- Tirlemontnál, Etreuxnél, Mon-en-Pévellennél, Annapesnél, Neerwindennél, Maubeugenél, Templeuvenél és Cysoingnál harcolt, végül Marchienne bevételében vett részt. Stephaics őrnagy, aki az osztályával külön állomásozott, la Roche mellett sikeres és fontos rajtaütést hajtott végre, ezért a Mária Terézia-rend lovagjává avatták. Dévay Pál ezredes, Szent-Kereszty, Vajna és Lipper őrnagyok, továbbá mintegy 20 egyéb tiszt a különböző alkalmakkor szerzett érdemeikért dicséretben részesültek. A következő esztendőben Absconnál, majd Vauxnál harcoltak huszáraink, az utóbbi ütközetben Löpper őrnagy sok ágyút foglalt el az osztályával, valamint a többi osztály is kitünt vitézségével. Ütközetek voltak azonkívül Landrecies, Tournay, Tourcoing, Tongern és Houtain-St-Simeon mellett, amelyekben különösen Begány és Kovács őrnagyok tüntették ki magukat. Az ezred 1795-ben Mannheim közelében állomásozott. Stephaics alezredes és osztálya Neckarhausennél, továbbá Mannheim előtt az ellenséges tábor elfoglalásával dicső haditettet hajtott végre. Az 1796. esztendőben a Felső-Rajna vidékén, Mündenheimnél, Appenweiernél, Oberkirchnél, Dillingennél, Neresheimnél, Freibergnél és Biberachnál voltak harcai az ezrednek. Löpper őrnagy és Mecserý százados a harcok során tanúsított vitézsége elismeréseként a Mária Terézia-rendet kapta. Az első francia háborút befejező 1797. év harc nélkül telt el és a békekötés után az ezred először Sigmaringenbe, majd Csehországba került állomásozásra.

A lovasságot 1798-ban átszervezték. Az ezredek csapatnemenként kaptak folyószámokat és ezentúl ezek a számok is szerepeltek elnevezésükben, ezredünk ettől az időtől kezdve viselte a 3-as számot. A reguláris huszárságot két új ezreddel - az 5. és 7. számúval - szaporították, amelyeket az eddig fennállott huszárezredek 5. osztályaiból szerveztek. A 3. huszárezred a 7. huszárezred részére adta át harmadik őrnagyi osztályát. Az összes huszárezred ezentúl négy osztályból (ezredesi, alezredesi, 1. őrnagyi és 2. őrnagyi), vagyis nyolc századból álltak. Megint háború tört ki a franciák ellen 1799-ben. A 3. huszárezred a Németországban

tevékenykedő hadsereghez tartozott és Ostrachnál, Stockachál, továbbá néhány kisebb ütközetben, így Donaueschingennél, Alt-Breisachnál és másutt is harcolt. A következő évben a Felső-Rajánál, Breisach és Schliengen mellett voltak kisebb harcok, majd később a Wettenhausennél és a Schwabmüchennél vívott ütközetekben tűntek ki a huszárok, azonkívül résztvettek a hohlenlingeni ütközetben is. Andrássy János alezredes, aki még mint százados 1796-ban többszörösen kitünt vitézségével és különösen Breisachnál szerzett elvülhetetlen érdemeket, a Mária Terézia-rend lovagkeresztjét kapta meg. Az 1801-től 1805-ig tartó békeidő alatt az ezred eleinte Moórott, 1804-től pedig Radkersburgban állomásozott.

Az 1805. évi harmadik francia háborút az olasz harctéren küzdötte végig a 3. huszárezred. Alezredesi osztálya Castelveccionál, az egész ezred Caldieronál, egy-egy százada pedig Villanuovánál, illetőleg San-Pietro-Engu mellett volt harcban. Az utóbbi helyen vívott küzdelemben tanúsított vitézsége jutalmául Bésán Károly századost a Mária Terézia-rend lovagjává avatták. A háborút még abban az évben befejezték és a Dessewffy huszárezred Troppauba, majd Gabelbe, 1807-ben Jicinbe, 1808-ban pedig ismét Troppauba került. Rövid békeidő után, 1809-ben kitört a negyedik francia háború és az ezred a németországi harctéren tevékenykedő hadsereghez csatlakozott. Hausennél és Eglofsheimnél ugyancsak kitünt vitézségével, később Aspernnél, de különösen Wagramnál - a Markgrafen-Neusiedel mellett végrehajtott lovassági támadásokban aratott győzelmet. Az ezredparancsnok Sachsen-Coburg Ferdinánd herceg ezredes a Mária Terézia-rendet érdemelte ki, Dévay őrnagy pedig ismételten dicséretben részesült. Békekötés után Sárospatakon, 1812-től pedig Christianopolban állomásozott az ezred. Az 1821. évi olaszországi felkelés leverésére mozgósított csapatok között az ezred két őrnagyi osztálya is részt vett, az egyik osztály a nápolyi, a másik a piemonti hadjáratban vett részt, azonban harcra egyik hadszíntéren sem került sor. Hosszú békeidő következett ezután, amely alatt az ezred a következő helyeken állomásozott: 1821-ben Padua és Cremona, 1822-ben Vicenza, 1823-ban Alessandria majd Milánó, 1824-ben Wien, 1825-ben Lovasberény, 1826-tól Moór, 1832-től Kecskemét, 1836-tól Gyöngyös, 1842-1848-ig Sárospatak.

Az 1848-1849. évi magyar szabadságharcot a Dessewffy huszárezred a nemzeti lobogó alatt harcolta végig. Az 1849. évi dicsőséges tavaszi hadjáratban

Damjanich hadtestéhez osztották be és jelentős része volt többek között az isaszegi, váci, nagysallói és komáromi csatákban.

A szabadságharc leverése után az ezredet-politikai okokból - átszervezték és Troppauba helyezték át. Innen 1851-ben Brzezanyba került. Az 1859. évi háború alatt csak június közepén érkezett az ezred Olaszországba és csak közvetve volt része a solferinói csatában. A háború alatt tanúsított vitézségéért Tóth János hadnagyot a katonai érdemkeresztrel tüntették ki. A rövidesen megkötött béke után a Dessewffy huszárezredet Grazba helyezték át, ahonnan 1861-ben Castelfrancóba, 1862-ben Veronába, 1863-ban Sacilebe, 1864-ben pedig Klagenfurtba helyezték. A huszárezredek az 1859. évi háború után átszervezték. Ezentúl az ezrednek már csak hat százada volt, amelyek hármasával egy-egy osztályt alkottak. Az 1866. évi háborúban az olasz harctéren, a custozzai csatában, majd a Villafranca környékén végrehajtott lovasrohamokban jeleskedett az ezred. Egyik százada Verona helyőrségéhez tartozott.

A hadjárat során szerzett érdemek elismeréséül Domonkos István százados és Nyáry Alfonz báró főhadnagy a Vaskoronarend 3. osztályát, Grandwohl Gyula ezredes, Hann József, Pálffy-Daun Vilmos gróf és Riedl Károly százados, Szerviczky Gyula, Veres János és Windsor Vencel főhadnagy, Krisztiányi István és Nyári Béla báró hadnagy a katonai érdemkeresztet, Bayer Ferenc dr. ezredorvos pedig a koronás arany érdemkeresztet kapta. Az 1866. évi háborútól a világháborúig eltelt közel fél évszázad alatt a Dessewffy huszárezred csak békeszolgálatot teljesített. Ez alatt az idő alatt Saazban, 1868-tól Brandeisben, 1871-től Medgyesen, 1876-tól Nagyszébenben, 1891-től Fehértemplomban, 1892-től Temesvárott, 1894-től Aradon, 1904-től Gródekben, 1910-től Przemyslben, 1912-től pedig Sopronban volt az ezredtörzs állomáshelye.

I. Ferenc József császár és király 1888-ban elrendelte, hogy a Dessewffy huszárezred futaki Hadik András gróf tábornagy nevét örök időkre viselje.

Hadik András 1710 október 16.-án született a Csallóközben. Eleinte jezsuita akart lenni, de az atyja, aki huszárszázados volt, inkább a katonai pályára irányította. A fiatal Hadik 1731-ben lépett be a Dessewffy huszárezredbe, itt kapott tiszti rangot, majd később a 8. huszárezred tagja lett. 1733-ban résztvett a rajnai hadjáratban, 1734-ben Philipsburgnál kitünt különös bátorságával és igen ügyesnek bizonyult a

kisebb, de gyakran mérföldekre terjedő portyázásokban. Az 1737-1739. évi török háború idején ismét kitűnt a Kortzkánál vívott csatában, ahol huszárai élén elsőnek ugratott az ellenség sorai közé. Nemsokára, 1742-ben az akkor felállított Beleznay huszárezrednek lett az alezredese és az osztrák örökösödési háború alatt ebben az ezredben hajtotta végre a ragyogóbbnál ragyogóbb hőstetteket, amelyek a Hadik nevet a magyar haditettek történetében halhatatlanná tették. A Lawfeldnél vívott csatában, 1747-ben már mint tábornok harcolt, 1748-ban Bergen op Zoomnál nagy francia szállítmányt fogott el. Az 1753. évben tulajdonosa lett az egyik huszárezrednek.

A hétéves háború alatt Hadik elérte az altábornagyi rangot. Egyik legkiválóbb haditette az 1757-ben októberében Berlin ellen végrehajtott nagyszabású portyázás volt, amely alkalommal a porosz fővárost keményen megsarcolta. Hadik András ezért a pompásan sikerült hadicselekményéért a Mária Terézia-rend nagykeresztjét kapta, azonkívül Mária Terézia királynő, amikor megtudta, hogy a nemesen gondolkodó vitéz magyar vezér a gazdag berlini zsákmányból semmit sem tartott meg a maga részére, 3000 aranyat utalt ki a számára. A következő év tavaszán már lovassági tábornokká nevezték ki Hadik Andrást. A következő évben, 1759-ben a birodalmi sereg vezérévé nevezték ki és a belé fektetett bizalomnak 1763-ban, a Freiburg-i csatában derekasan meg is felelt.

A békekötés után Hadik eleinte Budán volt várparancsnok, majd 1764-ben erdélyi kormányzó, nemsokára pedig a karlócai kongresszus elnöke lett és ebben a tisztségében újra kiváló érdemeket szerzett. Mária Terézia jutalmul a futaki uradalmat és a futaki előnevet adományozta neki. 1776-ban Bács megye főispánjává tette és birodalmi grófi rangra emelte. Lengyelország 1772. évi felosztása után az új lengyel terület kormányzását Hadik András grófra bízta, 1774-ben azonban Bécsbe hívták, ahol a legfelsőbb haditanács elnöke lett. A bajor örökösödési háborúban Hadik gróf volt a főszerep parancsnoka. Az 1788-1790-ig tartó török háborúban II. József császár, amikor Hadik a hadseregtől betegen visszatért, Őt bizta meg a főparancsnoksággal, de az arra érdemes tábornagy – előrehaladott kora és betegsége miatt – azt nem tarthatta meg. A betegség végzetes volt. Hadik András gróf tábornagy 1790 március 12.-én Bécsben befejezte földi életét. A kiváló magyar katona emléke, aki 21 hadjáratban szerzett úgy magának mint nemzetének dicsőséget, nem vesztetett és nem is veszett a feledés homályába. Méltóbb talán

nem is lehetett e nagy névnek a megörökítése, mint hogy haditetteinek egyik részését a 3. Dessewffy huszárezredet ruházták fel az Ő soha el nem homályosuló hősi nevével. A régi huszárezred az I. Világháborút befejező tragédiával már a múlté, de a Hadik név tovább él a magyar honvédségben.

Ezredtulajdonosok 1702 - 1918-ig:

- 1702. Ghymeszi Forgách Simon gróf tábornok
- 1704. Lehoczky Márton ezredes-tábornok
- 1712. Babocsay Pál báró ezredes-tábornok
- 1727. Dessewffy István báró tábornok-altábornagy
- 1742. Tolnai Festetics József báró tábornok-lovassági tábornok
- 1757. Széchényi Antal gróf tábornok-altábornagy
- 1767. Ujházy Ferdinánd Ferenc tábornok
- 1768. Esterházy Imre gróf tábornok-lovassági tábornok
- 1792-1794. Betöltetlen
- 1794. Estei Ferdinánd Károly főherceg altábornagy-tábornagy
- 1850. Károly bajor herceg
- 1866. Folliot de Crenneville Lajos gróf altábornagy-lovassági tábornok
- 1876-1900. Thurn und Taxis Imre herceg lovassági tábornok
- 1888-tól: az ezred a „Hadik” nevet viselte.

Másodtulajdonosok: 1794 - 1886-ig.

Azoknál az ezredeknél, amelyeknek ezredtulajdonosa valamely külföldi előkelőség volt, a tulajdonosi jogok gyakorlása céljából úgynevezett másodtulajdonos is szerepelt:

- 1794-1801 Ottó Rudolf lovag altábornagy-lovassági tábornok
- 1811-1814 Betöltetlen
- 1818-1829 Neipperg Ádám Albert gróf altábornagy
- 1829-1857 Hajnáskeői Vécsey Ágost gróf altábornagy-lovassági tábornok
- 1857-1861 Barcó József báró altábornagy
- 1861-1866 Folliot de Crenneville Lajos altábornagy

Ezredparancsnokok: 1702 - 1918-ig

- 1702 Maga az ezredtulajdonos, Forgács Simon gróf tábornok
- 1703 Csáky Tamás gróf ezredes

1704	Maga az ezredtulajdonos, Lehoczky Márton ezredes
1711	Babocsay Pál alezredes
1712	Maga az ezredtulajdonos, Babocsay Pál ezredes
1721	Dessewffy István báró ezredes
1723	Franchics Péter alezredes-ezredes
1732	Pestvámegyei alezredes
1733	Tolnai Festetics József báró alezredes-ezredes
1739	Dénesfalvai Cziráky László gróf ezredes
1742	Teleky Samu gróf ezredes
1747	Schréger Ferenc ezredes
1754	Luzsinszky György báró ezredes
1756	Nauendorf Károly Vilmos ezredes
1757	Vécsey István báró ezredes
1759	Petrovsky Ferenc ezredes
1763	Batthyányi Fülöp gróf ezredes
1773	Miháldi Splényi Mihály báró ezredes
1779	Palásthy József ezredes
1784	Keglevich István gróf ezredes
1790	Dévay Pál ezredes
1794	Szent-Kereszthy László báró ezredes
1797	Löpper Ferenc báró ezredes
1801	Andrássy János ezredes
1804	Hajnáskeői Vécsey Péter báró ezredes
1809	Sachsen-Coburg Ferdinánd herceg ezredes
1810	Wesselényi István báró ezredes
1813	Gosztonyi József ezredes
1820	Auersperg Károly herceg ezredes
1831	Zahn János ezredes
1836	Ottó Károly ezredes
1844	Kolowrat-Krakowsky Lipót gróf ezredes
1849	Schönberger Adolf ezredes
1851	Baranyicskai Jósika János báró ezredes
1858	Virtsologi Rupprecht Henrik ezredes
1863	Gradwohl Gyula ezredes

1868	Attems János gróf ezredes
1873	Mehlem Jenő ezredes
1873	Lichtenberg-Mordax-Schneeberg Artúr gróf ezredes
1878	Galánthai Galgóczy Tivadar alezredes-ezredes
1884	St. Jörgeni Görger Ottó lovag ezredes
1890	Rövidi Maxon Lajos alezredes-ezredes
1891	Gaudernak József ezredes
1895	Kaffka Ignác alezredes-ezredes
1901	Lázár Frigyes ezredes
1906	Arnold Péter ezredes
1910	Ostermuth János ezredes
1913-1915	XII. Kirsch Frigyes alezredes-ezredes
1915-1917	VI. Badenhauseni Fugger Károly herceg ezredes
1917-1918	Schneidt Gyula ezredes

A legénység tényleges szolgálati ideje és kiegészítése.

A legénységet törvény szerint 1827-ig, a valóságban azonban 1845-ig életfogytiglan tartó szolgálatra toborozták, így nem volt ritkaság a 20-30 esztendeig szolgáló vén huszár. A tényleges szolgálatot 1845-ben 14 évre, 1850-ben 8 évre, 1868-ban pedig 3 évre szállították le. Az újoncozás 1850-ig toborzás útján, 1850-től azonban már sorozással történt.

A Dessewffy huszárezred részére 1781-ig az ország különböző részein időről- időre jelölték ki a toborzó területet.

Az 1871. évtől Bars, Hont, Nógrád, Zólyom és Liptó megyéket utalták ki állandó toborzókerületül.

1853-tól Bihar, Csanád, Csongrád és Békés megyékből soroztak.

1859-től Arad, Bihar és Csanád megyékből történt a sorozás

1868-tól Békés, Csanád, Csongrád és Jász-Nagykun-Szolnok megyékből soroztak.

1878-tól Arad, Békés, Csanád, Csongrád és Torontál megyékből soroztak.

1883-tól Temes és Torontál megyékből történt a sorozás.

1889-től pedig a Délvidék egész területéről soroztak a Dessewffy (most már Hadik) huszárezred számára.

Vitézségi érmek.

A legénység részére II. József császár 1789-ben alapította a vitézségi érmet. Eleinte csak kétféle vitézségi érem volt, úgymint arany és ezüst. Az 1848. évben az ezüst vitézségi érmet két osztályra bontották. A Dessewffy huszárezred legénysége a világháborúig lefolyt régi hadjáratokban a következő vitézségi érmeket kapta meg.

	Arany	Ezüst
1790-1801.	20	140
1805.	4	5
1809.	6	7
1813-1815.	7	24

	Arany	I. oszt.ezüst	II. oszt ezüst
1859.	1	3	2
1866.	1	8	34

Az ezred egyenruhája

A felállítást követő első évtizedekben kalpag, sárga dolmány, kék nadrág, sárga csizma. Később sötétkék ruházat.

1757. Kalpag, sötétkék mente, dolmány és nadrág, vörös zsinórzat, sárga gomb.

1767. Szürke csákó, sötétkék mente, dolmány és nadrág, sárga gomb.

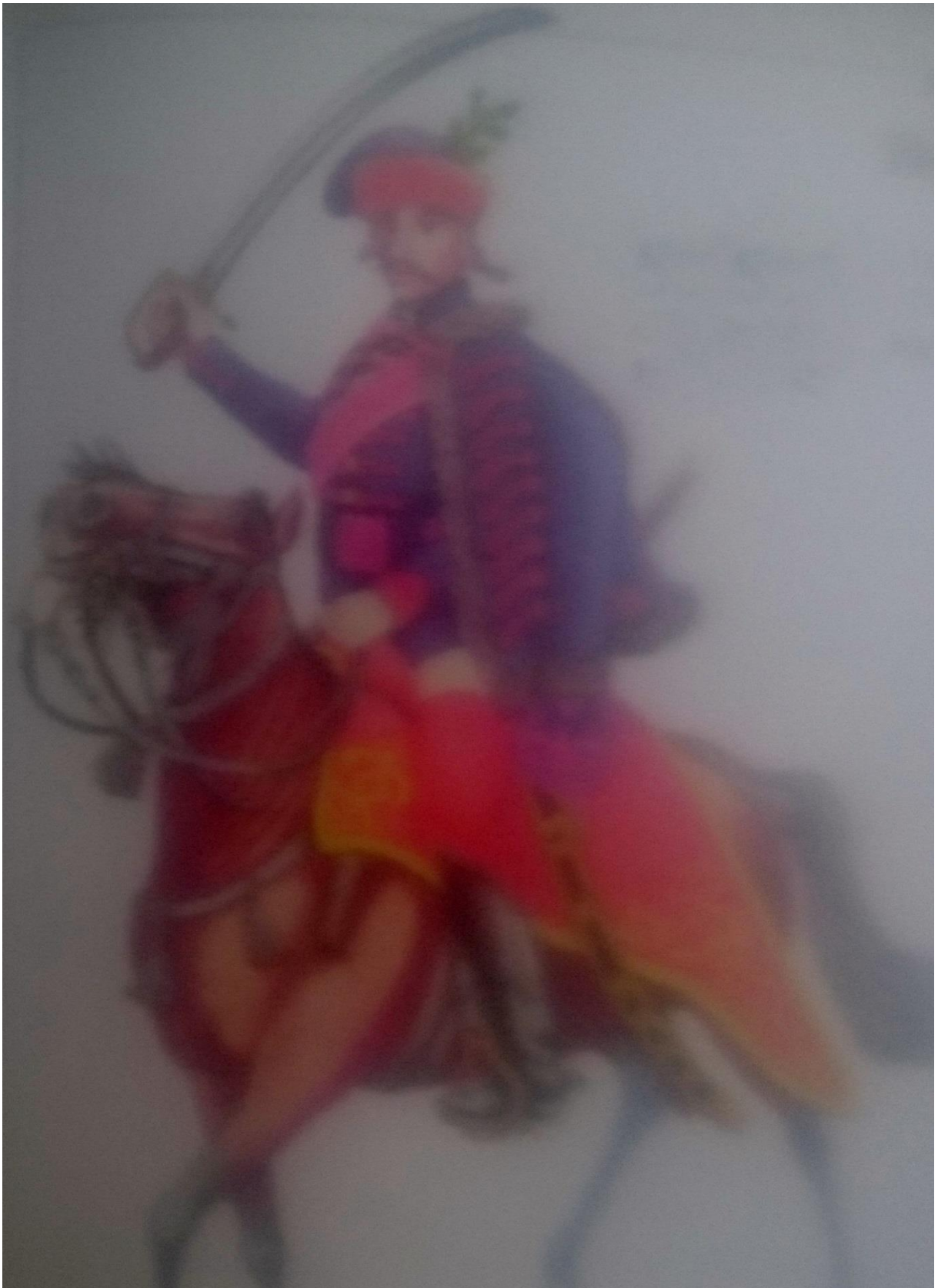
1849. Fehér csákó, sötétkék mente, atilla és nadrág, sárga gomb.

1863. Kucsma fehér leffentyűvel, sötétkék mente, atilla és nadrág, sárga gomb.

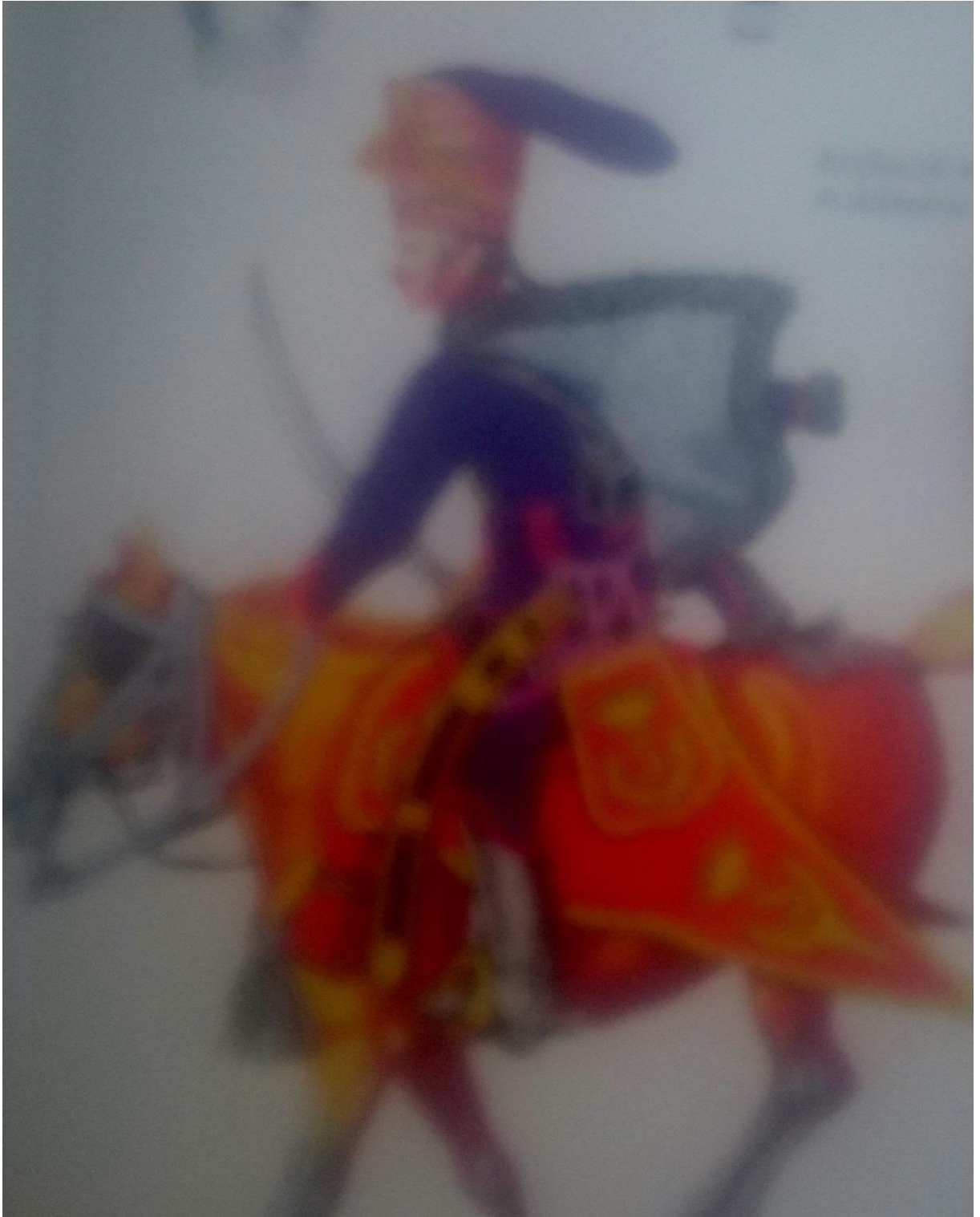
1868. Kucsma fehér leffentyűvel, sötétkék mente és atilla, vörös nadrág, sárga gomb.

1873. Fehér csákó, sötétkék mente és atilla, vörös nadrág, sárga gomb.

A fekete-sárga zsinórzatot 1770-től viselték a huszárok.

Közhuszár az 1730-as években. A huszár fehér nadrágján piros salavárit visel.

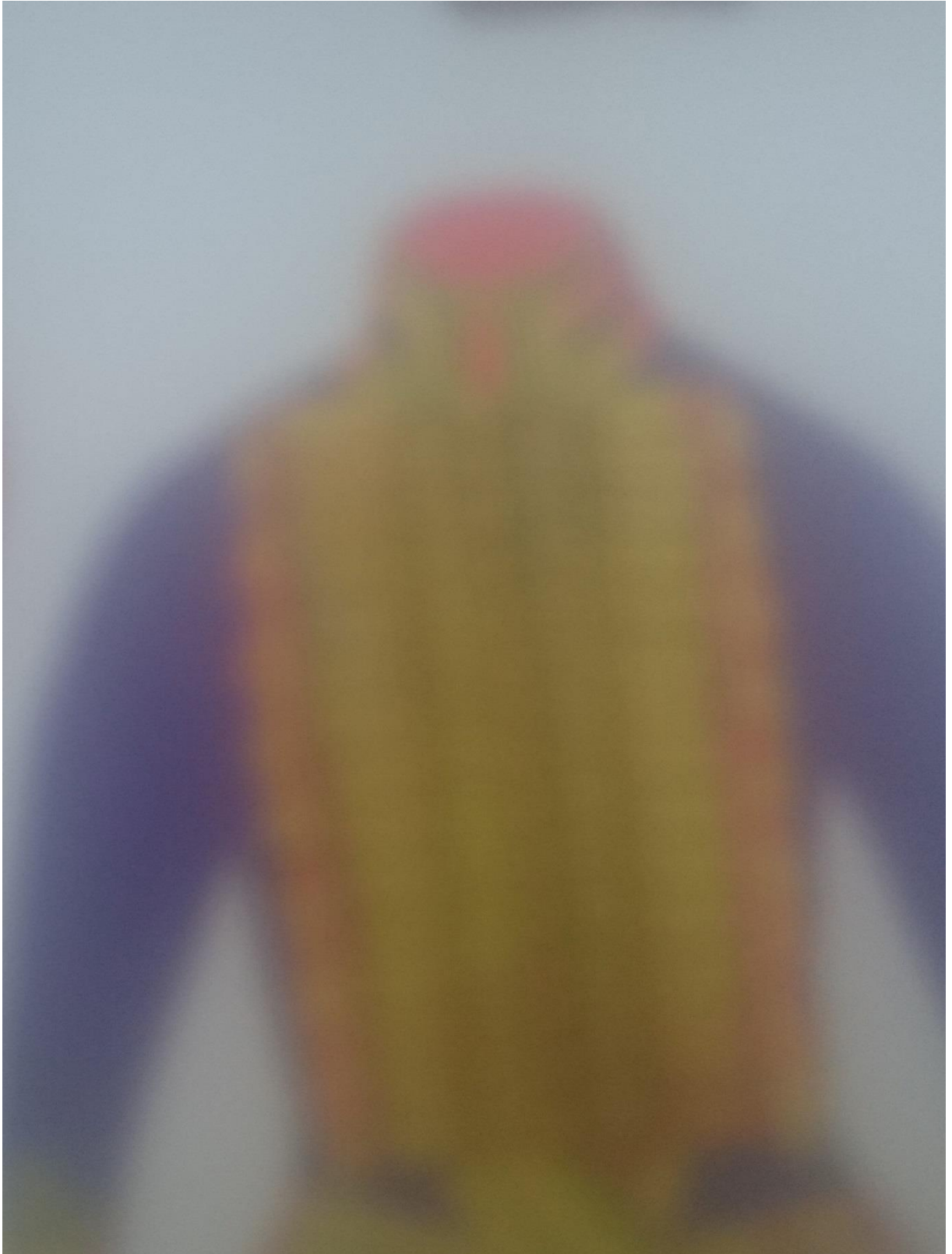
Közhuszár az 1760-as évekből. Ekkor már csikózáblát és fesztőzablát is használtak.

Az ezred közvitéze az 1750-es évekből.

Törzstiszt az ezred 1760-as években viselt egyenruhájában.

Törzstiszti dolmány. A rang jelzésére megjelent a paszomány.

Közhuszár mentéje és dolmánya.

Legénységi tarsoly az 1760-as évekből. A betűjelzés az ezredtulajdonos nevére utal.

A Dessewffy huszárezred ezredtulajdonosai.

Forgách Simon: Rajka, 1669. július 8. - Lemberg, 1730

Gróf Forgách Ádám országbíró fia. Bécsben nevelkedett. Katonai pályáját 1687-ben kezdte. Harcolt a francia hadszíntéren. 1691-ben lett alezredes, majd 6 év múlva ezredes. Kanizsa várában vicegenerális, majd főstrázsamester. Harcolt a boszniai hadjáratban, hadakozott a Rajna mentén, 1702-ben lett generális. A császár hazarendelte a kurucok elleni harcra és ezredtulajdonos lett 1702-1704 között. Átállt Rákóczi seregébe (egyres hírek szerint a Bécsi udvar utasítására, melyet magának a fejedelemnek vallott be), ahol a fejedelem kinevezte tábornagynak. Néhány csatát vezetett több-kevesebb sikerrel, mint Kassa elfoglalása, Szatmár és Medgyes megye visszafoglalása. Miatta veszítették el a kurucok Esztergomot, ezért a fejedelem lecsukatta, Krasznahorka, majd Szepes várában őrizték. Szökési kísérlete után Munkács várába zárták. A szabadságharc bukása után Lengyelországba, majd Moldvábament. 1717-ben felkelést szervezett, megpróbált Erdélybe behatolni, sikertelenül. Ezután Rodostóba menekült Rákóczihoz, majd 1724-ben Lenkői bárógyelországba ment és ott élt 1730-ban bekövetkezett haláláig.

Dessewffy István (cserneki és tarkői báró) 1667-1742

1733.11.02. altábornagy. Buda felszabadításánál már lovassági tábornok, a zentai csatát Ő vezényli, majd a spanyol örökösödési háborúban teljesít szolgálatot. Szebenben a kegyesredi szetzetesek egyházát alapította.

Festetics József: Ság, 1691. március 19. - Keszthely, 1757. május 2.

Vezérőrnagy, lovassági tábornok, híres hadvezér. A későbbi hercegi család vagyonát megalapozó Festetics Pálnak és második feleségének, Fitter Erzsébetnek a fia. 1741-ben az ellenségei által megtámadott Mária Terézia nevezte ki a porosz király ellen harcoló Lotharingiai Károly herceg mellé fővezérhelyettesnek, amely kitüntetést meg is érdemelt. Beraunál az ütközet elfogadására kényszerítette a poroszokat, akik látható többségben voltak és megverte őket. Prága bevételénél a város keleti részét

ostromolta. 1744-ben 6000 főnyi csapatával Kozelnél megtámadta a poroszokat és ostrommal bevette a várat. Mária Terézia saját kezűleg írt levélben dicsérte meg ezért. 1749-ben grófi címet kapott. A bérbaltavári templom kriptájában van eltemetve.

Galántai Esterházy Imre altábornagy-lovassági tábornok 1726-1792

Ezredtulajdonos: 1768-1792 között

Esterházy János fia, 16 évesen lépett be a huszárok közé, 1749-ben alezredes, 1756-ban ezredes, 1763-ban altábornagy, 1770-ben a lengyel határra küldött ezredet vezette, 1772-ben Ő szállta meg Lemberget, 1787-ben Veszprém megye főispánja lett, császári és királyi kamarás, belső titkos tanácsos. Réde plébániatemplomában van eltemetve.

Estei Ferdinánd Károly főherceg altábornagy-tábornagy

Milánó, 1781.április 25. - Altmünster am Transsee, :1850. november 5.

Mária Terézia királynő unokája. 1794-ben lett ezredtulajdonosa a Dessewffy huszárezrednek. 1799-ben fejezte be tanulmányait a bécsújhelyi Mária Terézia Katonai Akadémián és belépett a császári hadseregbe és hadbavonult még abban az évben. Győztes ütközetekben vett részt: március 21.-én Osstrachnál, március 25.-én Stockachnál, június 4.-én pedig a zürichi csatában.

Összefoglalás.

A szakdolgozat előtanulmányai és elkészítése során sok olyan ismeretanyag jutott a tudomásomra, amely megértette velem az Európa közepén kialakult és évszázadokon keresztül zajló hatalmi harcokat, a török elleni felszabadító, a lengyel, a porosz, a német, a francia, a spanyol, az olasz örökösödési és egyéb háborúkat, melynek során olyan harapófogó jött létre, amely végsősoron a trianoni békediktátumban végződött.

Irodalomjegyzék.

Ajtai E.- Peczey L.- Reé L.: A magyar huszár.

Barczy Zoltán - Somogyi Győző.: Magyar huszárok. Móra Ferenc Kiadó. 1981.

Denison György: A lovasság története. 1884.

Fröhlich Dávid: Magyarok, Előre. Puebló Kiadó.

Huszáren Regimentes. Nr. 3. Wien, 1893.

Kelenik J.- Ságváry Gy.- Szabó P.- Zacher J.: A Magyar Huszár. Budapest, 2006.

Ságváry Gy.- Somogyi Gy.- Szabó P.: Katonai Zseblexikon. Budapest, 1939.

Ságvári György-Somogyi Győző: Nagy huszárkönyv. Magyar Könyvklub.

Somogyi Győző: A szabadságharc katonái